Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, 30 январь, 2018 жыл

№12 (20433)

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Партия жашау

Съездни эсеплерин сюзгендиле, быйылгъа борчланы белгилегендиле

«Единая Россия» политика партияны КъМР-де регион бёлюмюню политсоветини быйыл биринчи жыйылыуунда организацияны XXVII съездини эсеплери сюзюлгендиле, былтыр партия проектле

республикада къалай толтурулгъанларына эмда быйылгъа борчла салынгъанларына къаралгъанды.

Регион бёлюмню секретары КъМР-ни Парламентини спикерини орунбасары Михаил Афашагов **съездде белгиленнген** жумушланы юслеринде айтханды. Ол тюбешиуню делегатлары РФ-ни Президентин айырыулада Владимир Путинни кандитатурасына ыразылыкъларын билдиргенлери энчи магъаналы иш болгъанын чертгенди.

Партияны республикада бёлюмюню секретарыны орунбасары Парламентни спикерини экинчиси **Жанатайланы**

Салим «Единая Россияны» проектлери къалай тамамланнгъанларын билдиргенди. Ол «Жер-жерли маданият юй» программаны чеклеринде районлада он культура учреждение хайырланыргъа берилгени энчи къыйматлы болгъанын чертгенди. Прохладныйде, Бахсанда, Терекде эм Тырныауузда «Питче шахарланы парклары» деген программаны чеклеринде солуу паркла жангыртылгъандыла. «Питче шахарланы театрлары» эмда «Театрла сабийлеге» деген планагъа кёре уа, Нальчикни экстрада эмда гинжилени театрларына болушлукъ этилгенди. «Городская среда» программа уа Нальчикде кёп къатлы юйлени 80 арбазын бла эки майданны жангыртырыгъа онг бергенди.

Жанатайланы Салим съездде проектлени азайтыргъа оноу этилгенин билдиргенди. Энди ала 14-дюле. Политсоветни келечилери быйыл аладан республикада тамамланыллыкъланы жашауда бардыруугъа жууаплыланы да сайлагъандыла.

Жыйылыугъа КъМР-ни Башчысыны администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, къырал кенгешчи **Натби Бозиев**, урунуу, иш бла жалчытыу эм социальный политика министр **Тюбейланы Альберт**, партияны регион исполкомуну таматасы **Дмитрий Парафилов** эм башхала да къатышхандыла.

Владилен ПЕЧОНОВ.

Производство

Къумач согъууда къолайлы тюрлениуле

Къабарты-Малкъарда къумач согъуу промышленностьда былтыр производство отуз процентге ёсгенди. Анга бёлюмде жангы предприятияла къуралгъанлары эмда оборудование жангыртылгъаны себеплик этгенди.

- Озгъан жылда къумачдан тюрлю-тюрлю затланы жарашдырыуда - 32,1, юс кийимле тигиуде - 8,3, териден абериле этиуде 11,2 процентге айнытыу болгъанды. Биогюнлюкде биз тюрлю-тюрлю товарла чыгъаргъан онбир фабрика бла байламлыкъ жюрютебиз. Ала оборудованияларын жангыртып, башха жерледе да бёлюмле ачадыла.

Сёз ючюн, кийим чыгъаргъан цехле Нальчикде, Баксан, Терк эм Зольск районлада ишлейдиле. Чегемде териден абериле жарашдыргъан, Нальчикде аякъ кийим этген, Терекде бла Прохладныйде уа аскерчилеге кийимле тикген фабрикала ишлейдиле. Биогюнлюкде бу бёлюмде он предприятие барды. Аланы барында да мингден аслам адам урунады, кеслерини да кёбюсю тиширыуладыла, - деп билдиргенди КъМР-ни Промышленность эм сатыу-алыу министерствосуну предприятияла эм промышленность комплекс бла ишлеген бёлюмюню таматасы Леонид Гербер.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Санау

Он регионну санында

Россей Федерацияны Правительствосуну буйругъу бла Къабарты-Малкъар кёрюмдюлени бирге жыяргъа онг берген жангы амалланы хайырланып жамауатны переписин 2018 жылны 1 октябринден 31 октябрине дери сынау халда бардылыкъ он регионну саныны киргенди.

Аны мураты – программа-методология, къурау эм технология жаны бла вопросланы сюзюудю. Сынау халда бардырыллыкъ переписьни эсеплери 2020 жылда къураллыкъ Битеуроссей перепись бла байламлы ишлени тап халда озарыкъларына себеплик этерикдиле.

Энергетика

Къурулуш къыстау барады

"Русгидро" компания Огъары Малкъарда гитче гидроэлектростанцияны къурулушун биогюнлюкде тохтаусуз бардырады. Белгилисича, ол 107 миллион киловатт-сагъат электрокюч берликди, аны къурулушуна уа эки миллиарддан аслам сом къоратыллыкъды.

Станцияны подрядчиклери Чиркей ГЭСстрой бла Гидроремонт- ВКК компанияладыла. Объект элден сегиз километр бийикге чыгъын алайда орналлыкъды. Аны къурулушун бардыргъанда тёгеректеги табийгъатха хазна хата салынырыкъ тюйюлдю. ГЭС-ни не плотинасы, не аллында суу жыйыучу жери боллукъ тюйюлдю, суу а станциягъа жер тюбюнде къуралгъан тоннель бла жибериликди.

Къурулуш ишледе 40 чакълы техника хайырланады, урунгъан специалистлени саны уа жюз бла жарым болады. Аланы асламысы элни кесинде жашагъанладыла.Ал тергеулеге кёре, станция быйыл хазыр боллукъду. Ол хайырланылып тебиресе, мында 25 адам урунурукъду, деп билдиргендиле Черек муниципал районну администрациясыны пресс-службасындан.

МИТИНГ

Аны эсгертмесине жолну бир заманда да ханс басмаз

Озгъан баш кюн Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти, РСФСР-ни М.Горький атлы къырал саугъасыны лауреаты, Социалист Урунуу Жигити **Алим Пшемахович Кешоковну** эсгертмесини къатында аны эсге тюшюрюню кюню бла байламлы митинг бардырылгъанды. Сууукъ болгъанына да къарамай, сагъынылгъан жерге аны чыгъармачылыгъын багъалагъанла, анга хурмет бергенле келген эдиле. Аланы араларында къуру жазыучула угъай, алимле, ведомстволаны бла жамауат организацияланы келечилери, Чегем районну бла Шалушка элни оноучулары, окъуучула, жууукъ-ахлу да бар эдиле.

Митингни КъМР-ни культура министри **Мухадин Кумахов** ачханды. Алим Пшемаховични чыгъармачылыгъы, этген ишлери ёмюрлюк болгъанларын айырып айтханды. Аны миллетле аралы байламлыкъланы кючлеуге, республиканы, къыралны маданиятын бла адабиятын айнытыугъа салгъан къыйыны айтып айтмазча уллу болгъанын чертгенди. Ол жыйылгъанланы аллында поэтни бир назмусун да окъугъанды.

Къабарты-Малкъарны халкъ поэти **Созайланы Ахмат** а Къулийланы Къайсынны: «Алим Кешоков классикди, аллай адамла, жарсыугъа, аз туудыла»,- деген сёзлерин юлгюге келтиргенди. «Аны демингилилиги кюнню жарытады. Биз бери бютюнда таза болур ючюн, поэзиягъа бютюн бек жууукълашыр ючюн келебиз»,-деп, ол Алимге жораланнган назмусун окъугъанды.

КъМР-ни Жазыучуларыны союзуну правленини члени, китапла басмалаучу **Мария Котлярова** Алим Кешоковну чыгъармалары табийгъатны, жашауну, халкъны болумларын аламат тюз ачыкълагъанларын чертгенди. Ниет хазнала энди тюрленнгенча да кёрюнедиле, ол себепден аны акъыл сёзлери биогюнлюкде бизге, окъуучулагъа, бегирек керекдиле, дегенди. Ахырында ол Алим Кешоковну «Сломанная подкова» деген китабын авторну туугъан эли Шалушканы администрациясыны башчысы Хачим Кунижевге саугъагъа берирге сюйгенин да билдиргенди.

Митингде сёлешгенлени араларында филология илмуланы доктору **Хангери Баков** да бар эди. «Алим Пшемаховични аты асламысында романла, хапарла жазыу бла белгили болгъанды, алай аны поэзияда да къыйыны уллу эди. Аны чыгъармалары кертиликни шартлары эдиле. Ол болгъан затны ары-бери бурмай жазгъанды, алай бла адамлагъа тюз жолну кёргюзтюрге кюрешгенди. Къулийланы Къайсын, Алим Кешоков, Давид Кугультинов ала Шимал-Кавказны литературасын дуниягъа белгили этгендиле. Биз алагъа ма аны ючюн баш ургъанлай турабыз», - дегенди. Жаш тёлюге айланып, ол китапла окъугъуз, алада кесигизге жарагъан кёп затны табарыкъсыз, деп кёошханды.

Чегем районну Жер-жерли самоуправление советини председатели **Хасанш Одижев** а республикада, энчи Чегем районну эллеринде Алим Пшемахович Кешоковну эсгерииую кюню кенг белгиленнгенин билдиргенди. «Оналты жыл болады ол арабыздан кетгенли, алай аны поэзиясы, ол жазгъан хапарла, романла да магъаналарын тас этмегендиле. Алада аны шуёхларыны ауазлары эшитиледиле. Къайсынны бла кесини юсюнден бошдан айтмагъанды ол: «Бир къушну эки къанаты»,- деп да.

Ызы бла алайгъа келгенле эсгертмеге гюлле салгъандыла, андан Шалушка элге барып, поэтни Юйюн-музейин, къабырын да жокълагъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Суратланы автор алгъанды.

Келишим

Спорт объектлени ишлеуге - 190 миллион сом

«Россей Федерацияда физкультураны эм спортну айнытыу» къырал энчи программаны бардырыуну чеклеринде быйыл Къабарты-Малкъаргъа 190 миллион сом бёлюннгенди. Аны бла байламлы республиканы Правительствосу бла РФ-ни Спорт министерствосу тийишли келишим эттгендиле. Ахча Нальчик шахар округда спорткомплексни эмда районлада сабий спорт школланы бла физкультура-саулукъландырыу объектлени къурулушуна жиберилликди, деп билдиргенди министерстводан.

Субсидия

Сютлю малчылыкъны айнытыргъа

Къабарты-Малкъарда сютлю малчылыкъны айнытыу жаны бла программаны бардырыргъа 80 миллионнга жууукъ сом бёлюннгенди. Россей Федерацияны Эл мюлк министерствосу бла КъМР-ни Правительствосу аны бла байламлы тийишли келишим эттендиле. Республиканы бюджетинден да бу жумушлагъа къошакъ халда алты миллион сом жиберилликди.

Субсидияла эл мюлкде къармашханлагъа, жарашдырыучу предприятиялагъа, сют продукцияны кёбейтирге, малла тургъан комплексленни жанты техника эм оборудование бла жалчытырыгъа берилликди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Финансла

Гитче эм орта эл мюлклеге - танг себеплик

Былтыр Россельхозбанкны Къабарты-Малкъарда бёлюмю кезиулю сабан ишле бардырыргъа республиканы аграрчыларына 305 миллиондан аслам сом бергенди. Аны ючден бирин махкеме Россейни Эл мюлк министерствосу бла келишимин толтурур муратда бёлгенди, деп билдиргендиле кредит учреждениясы пресс-службасында.

Республиканы Эл мюлк министерствосунда айтханларына кёре, банк гитче эм орта эл мюлклени кредитле бла толусунлай жалчытханды. Ахча къоллу болгъанланы аралында «Албир» эл мюлк производстволу комплекс, «Агроопттторг», «Деметра» инновациялы агрофирма эм башхала бардыла.

- Россельхозбанк сабанчыла ишлерин чырмаусуз бардырыр ючюн кредитле бла керекликни тенгли жалчытырыгъа хазырды, - дейди аны гитче эм орта бизнес бла ишлеген бёлюмюню таматасы Залим Алоков.

Бизни корр.

Башламчылыкъ

Преподавательле эллени жокъларыкъдыла

Къабарты-Малкъар къырал университети институтларыны бла колледжлерини таматалары республиканы районларында боллукъдула. Ала эллени администрациялары, маданият юйледе, школлада тамата классланы окъуучулары бла тюбешип, алагъа усталыкъ сайларгъа болушурукъдула.

Кёп болмай ишчи къауум Бахсан шахаргъа баргъанды. Ала окъуучуланы, ата-аналаны университетге кирирча онгланы, экзаменлени, льготаланы, къаллай факультетле болгъанымы эм башха затланы юслеринден соруулларына жуаапла бергендиле.Вузгъа хазырлау жаны бла управлениясы таматасы Аксана Карашева бюджет жерлеге тюшер ючюн къаллай бир балл болургъа кереклисин билдиргенди.

Юйретиу эм социал вопросла бла жаны проректор Ауес Кумыков а окъуучула вузда иги билим алсала, артда кёп тюрлю организациялада, ол санда тыш къыраллада да, кеслерине иш табаргъа боллукъларын айтханды. Университетте тюрлю-тюрлю кружоклагъа жюрюргъе, эришиулеге, байрамлагъа, акциялагъа къатышыргъа онг табарыкъларын да чертгенди.

Информация технологияла эм экономика колледжни бла тарых, филология эм СМИ институтну келечилери Фатимат Нахушева бла Муслим Тамазов да кеслерини учреждениялары юслеринден толу хапар билдиргендиле.

Жууукъ заманда КъМКъУ-ну келечилери башха элледе да боллукъдула. Толуракъ хапар билирге сюйгенле уа тийишли информацияны КъМКъУ-ну сайтында табарыкъдыла. Аны адреси: http: //www.kbsu.ru/

МАГОМЕТЛАНЫ С.

Сабий садда

Тазалыкъ, жарыкълыкъ, къайгъырыулукъ, сюймеклик

Жанхотия уллу тау эллерибизден бириди. Бахсан ауузу башланнган жерде, ариу ёзенде орналыпды. Аны орта орамы кенгди, ариуду. Машинала тохтаусуз жюрюйдюле. Почта, эл советни мекямы, бир ненча гитче тюкен арада орналыпдыла. Аладан ёргерек барып сол къолгъа кирсенг, кенг тюзде эки къатлы журт. Мында сабий сад орналыпды.

Къабакъдан ётгенлей, бек алгъа тийреде тазалыкъгъа эс бураса. Тёрт жыйырмадан артыкъ сабий болгъан жерде бир къагъыт журунчукъ атылып кёрмезсе. Арбазыны бир жанында уа айбат терекле, тюрлю-тюрлю гыллыучала.

Мекямны тыш сыфатына къарасанг, жангы бояу урулуп, кёп болмай ремонт этилгени кёрюнюп турады. Алагъа да эс буруп, эшикни ачып, ары киргенибизлей, аллыбызгъа сабий садны кюндюзгю къалауюру Анета Тезова чыгъып, кимле болгъанларыбызны соруп, нёгерими, мени да таматалары Османланы Жамилягъа ашырды.

Ол мында бу учреждение ачылгъанлы бери урунады. Алгъа юйретиучю болуп тургъанды, кёп жылладан бериу уа таматаны къуллугъундады. Жамиля ишни тап къурай билген башчыладанды. Аны келген комиссияла да чертип, хар заманда коллективге бийик багъа берип кетедиле.

Ёзденланы Клара, Дадуланы Насима, Османланы Жамиля, Жаппуланы Халимат.

Байрамгъа хазырланнган кезиу.

Ремонт ишле бардырадыла.

- Алгъын жыллада сабийле аслам эдиле, - дейди ол бизни бла ушагъындa. – Бийыл а жаланда сексен бир боладыла. Аз-кёп эселе да, биз алагъа тийишлисича къарайбыз. Ариу къылыкъгъа юйретебиз. Тюрлю-тюрлю оюнла къурайбыз, сурат ишлетебиз. Кюннге тёрт кере ашатабыз. Шапабыз Фатима Тезова татыулу аш биширеди. Къызчыкъла, жашчыкъла кюнлерин зауукълу ётдюреди.

Жамиля, ишчи нёгерлерин да кётюре, кёллендире билгенледенди. Ала да оноучуларыны бетин жоймай, борчларын тамамлагъандан сора да, жай каникулланы кезиуюнде мекямгъа ремонт этедиле, тийрени тазалыкъда тутадыла, буюрулгъан ишни айыпсыз толтурадыла.

Бу огъурлу ишде анга болушханла уа Ёзденланы Клара, Дадуланы Насима, Жаппуланы Халимат, Локияланы Рита бла Налжан. Ботталаны Альбина уа сабийлени - Сабийни сюйгенден сора да, аны ангыларгъа, билирге керекди, – деп ушакъны андан ары бардырады махкемени таматасы. - Хыпыяр жашчыкъла, къызчыкъла да тюбейдиле. Алагъа ариу айтып, жюреклерине жол табаргъа кюрешебиз.

Район башчыларындан бири Рустам Канаметов да сабий садха дайым кёз-къулакъ болгъанлай турады. Былтыр къурулуш материалла бла иги болушханды.

Алайды да, Жанхотия элни сабий садыны коллективи ишин мындан арысында да тийишли тамамлар деп ышанабыз. Башында сагъынылгъан адамла урыннган жерде алайсыз боллукъ болмаз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Документле

Къабарты-Малкъар Республикада школгъа дери окъутууну программасына кёре ишлеген къырал эмда муниципал билим бериу организациялада тургъан сабийле ючюн ата-аналадан алыннган хакъны бек аз ёлчемин тохташдырыуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2018 жыл 23 январь Нальчик ш. №9-ПП

«Билим бериуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2014 жылда 24 апрельде чыгъарылгъан 23-РЗ номерли Законуну 5-чи статьясыны 17-чи пунктуна тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1.Къабарты-Малкъар Республикада школгъа дери окъутууну программасына кёре ишлеген къырал эмда муниципал билим бериу организациялада тургъан сабийле ючюн ата-аналадан алыннган хакъны бек аз ёлчемин 2018 жылгъа бу бегимни къошагъында кёргюзтюлгенича тохташдырыргъа.

2.Муниципал районланы бла шахар округланы жер-жерли самоуправление органларына эсгертиледи: окъутууну программасына кёре ишлеген къырал эмда муниципал билим бериу организациялада тургъан сабийле ючюн ата-аналадан алыннган хакъны бек аз ёлчемин жылгъа жаланда бир кере бу бегимде кёргюзтюлген бек аз ёлчемни чеклеринден чыкъмай тюрлендирирге.

3.Бу бегим къалай толтурулгъанына контроль этиу Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары – Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу, илму эмда жашлар тёлюню ишлери жаны бла министри Н.Г.Емузованы боюнуна салынады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели МУСУКЛАНЫ А.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2018 жылда 23 январьда чыгъарылгъан 9-ПП номерли бегимине къошакъ

Къабарты-Малкъар Республикада школгъа дери окъутууну программасына кёре ишлеген къырал эмда муниципал билим бериу организациялада тургъан сабийле ючюн ата-аналадан 2018 жылда ал ыннган хакъны бек аз

ЁЛЧЕМИ

№ п/п	Муниципал районну бла шахар округну атлары	Сау кюнню тургъан сабийле ючюн ата-аналадан алыннган хакъны бек аз ёлчеми, бир айгъа сомла бла
1.	Бахсан муниципал район	997
2.	Зольск муниципал район	1 049
3.	Лескен муниципал район	1 049
4.	Май муниципал район	787
5.	Прохладна муниципал район	787
6.	Терк муниципал район	839
7.	Урван муниципал район	1 364
8.	Чегем муниципал район	1 049
9.	Черек муниципал район	923
10.	Элбрус муниципал район	839
11.	Нальчик шахар округ	1 154
12.	Бахсан шахар округ	1 154
13.	Прохладна шахар округ	920

БУЙРУКЪ

Медицина тинтиулени къолгъа аллыкъдыла

КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну буйругъу бла быйыл саусузлагъа 19 мингден артыкъ багъалы медицина тинтиуле этиллиги белгиленнгенди. Сёз эртеден бери ауругъанланы юслеринде барады. Тийишли келишимле битеу керекли диагностика оборудованиясы болгъан талай медицина учреждениясы бла бегитилгендиле, деп билдиргендиле министерствону пресс-службасындан.

Ведомствода айтханларына кёре, тинтиуле хакъсыз этиллик-диле. Ол санда: компьютер эмда магнит-резонанс томография, башда эмда боюнда къан тамыр-ланы дуплекс сканированиясы, аллергиягъа, гепатит-В аурууга диагностика, пренатальный УЗИ-диагностика, перитонеальный диализ. Анга ахча уа борчлу халда медицина страхование Фондну республикада бёлюмюнден жибериллик-ди.

Программагъа сабийлени эмда таматаланы, сора дагъыда районлада ара больницаланы поликлиникалары киредиле. Саусузну быллай тинтиуге жиберирге кереклисин алада комиссияла айтырыкъдыла.

- Бу амалны хайыры бла, бек биринчиден, къыйын аруулары болгъанланы халлерин сюзерге умут барды. Аны юсюнден бизни республикада саулукъ сакълауну айнытыу программада да сагъынылады. 2015 жылдан башлап хар жыл сайын он минг чакълы тинтиуле этилип тургъандыла, быйыл а аланы саны кёп къалмай эки кереге кёбейтилгенди, - дегенди КъМР-ни саулукъ сакълау министри Марат Хубиев.

Бизни корр.

Шимал Кавказ кюн сайын

Туугъан сабийлеге къошулады

Ингушетияда 2017 жылда жангы къуралгъан юйюрлени саны 11 процентге ёсгенди, айырылгъанла уа 9,4 процентге азайгъандыла, деп билдиргенди регионну ЗАГС-ыны башчысы-ны орунбасары Роза Ужахова республиканы Москвада постпредствосуна.

-Озгъан жыл туугъан сабийлени саны да ёсгенди, битеу да 8115 бала эсепге алыннганды,- деп билдиргенди Ужахова.

Бир бирге сынаулар-ын айта

30 январьда Чечен Республикада «Элли жаш тёлю – Россейни келир заманы» деген Шимал-Кавказ форум бардырыллыкъды. Аны Россейни элли жаш тёлюсюню союзуну ЧР-де бёлюмю Битеуроссей халкъ фронтну эмда регионну Миллет политика, тыш байламлыкъла бла информация министерствосуну себеплик этиулери да къурайды.

Форумгъа Шимал-Кавказ федерал округну тюрлю-тюрлю регионларыны келечилери чакъырыллыкъдыла. Аны кезиуюнде эл мюлкде жетишимли жаш адамла, эллени айнытыуга тири къатышханла сынауларындан хапар айтырыкъдыла, мастер-классла да бардырыллыкъдыла, деп билдиреди «Грозный-информ».

Владикавказда - беш жулдузлу отель

Битеу дуниягъа белгили Hilton отельлени къауумуна кирген DoubleTree къонакъ юй келир жыл Шимал Осетияны ара шахарында ачылыкъды. Аны къурулушу 2016 жылда башланнганды. Бусагъатда аны бояу-сюртюу ишлери бара турадыла.

- Аны хар заты да Москвада, Лондонда неда Дубайда беш жулдузлу отельледен башха боллукъ тюйюлдюге,-дегенди инвесторну келечиси Николай Кодзасов.

Ёксюзле юйюрледе ёсерикдиле

Сабийлени сейирлерин къоруулауну миллет стратегиясын толтуруугу болжалы былтыр башалгъанды. Аны мураты – ёксюз эмда ата-аналары къарамай къойгъан баталаны 90 процени юйюрледе ёсерча этерге эди. Адыгэйда, республиканы билим бериу эмда илму министерствосуну шартларына кёре, ол кёрюмдю 96 процентге жетгенди.

Бюгюнлюкде регионда аллай 1,5 минг чакълы сабий барды, аланы 1,4 минги юйюрлеге берилгендиле. Къыралны осуйлугъунда болгъан ёксюзлени саны да азайгъанды. 2014 жылда ала 90 болгъан эселе, былтырны ахырына 58-си къалгъанды.

Токну урлагъанланы жууапха тартырча

Дагъыстанда электросетьлени тинтирге битеу Россейден да 2 минг специалист келликди. Аны юсюнден республиканы башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Владимир Васильев айтханды.

-Тинтиулени майда токну урлап тургъанланы ачыкълар эмда жууапха тартыр мурат бла башларыкъбыз. Бирле бийик вольтлу электроызланы жашырын тартып, къысха замыканияла этдиртедиле, аны хатасындан а сау элле кюедиле, биз а артда битеу къыралдан ахча жыябыз, — дегенди Васильев Школчуланы битеуроссей олимпиадасында сёлеше.

Тау лыжачыланы жаш тёлю командасы

Къарачай-Черкесде тау лыжачыланы жаш тёлю жыйымдыкъ командасы къуралгъанды. Анга регионну ийыхъ кюн Доммай курорт поселкада бардырылгъан биринчиликни эсеплерине кёре 20-дан аслам спортчу киргенди.

Бюгюнлюкде республикада тау лыжалада ччуу бла 150-ге жууукъ жаш бла къыз кюрешедиле. Былтырны аягъында спортну ол тюрлюсюню регион федерациясы къуралгъанды, деп билдиргенди ТАСС.

Кезиулю студент жаз башы

Ставропольгъа «Студент жаз башы -2018» XXYI Битеуроссей фестивальгъа къыралны 80 регионундан 2,5 мингден артыкъ адам жыйыллыкъды. «Майны 15-нден 20-сына дери ала жыр, тепсеу, театр, журналистика, видеоискусство эмда башха жаны бла да кеслерини фахмулулукъларын кёргюзтюрюкдюле, чыгъармачылыкъ дуниягъа киришиирикдиле»,- дегенди крайны администрациясыны председателини орунбасары И.Кувалдина ийыхъ кюн крайны вузларыны ректорларыны советини жыйылыуунда.

Мирзеуню Иранга - кемеле бла

Махачкъаланы сатыуалыу портундан Иранга мирзеуню кезиулю кесеги жибериллик-ди. Бери аны темир жол вагонлада бла жюк ташыучу уллу машиналада Къабарты-Малкъардан бла Ставропольеден жетдиредиле.

Мирзеуню жюклегинчи, Россельхознадзорну специалистлери аны бузулмазча этерикдиле. Январьны ичинде Махачкъаланы портундан Иранга мирзеу бла 10 кеме жибериленди. Былтыр а ала 89 болгъандыла. Быйыл эл мюлк продукцияны ташыуда жангы рекорд тохташдырыргъа битеу онгла болгъанларына портда ишекли тюйюлдюле.

Информагентстволаны билдириулерине кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлагъанды.

Редакцияны кьонагъы

«Жюрекге тюшерик назму жазар ючюн, терен сагъыш да, илхам да керекдуле»

Семенланы Зекерия – Акга Бичакъсыз Нальчикде жашагъанлы тёрт-беш жыл болады. Назмула жазады. Аны биринчи китабы «Алан халкъым – Къарачайым, Малкъарым» деген аты бла бизде басмаланнганды. Тюркде, анда поэтни назмулары латиница, биздегиле уа кириллица жазмала бла чыкъгъандыла. Ол бюгюн бизни ушакъ нёгерибизди.

– Зекерия, кесинги юсюнгден бир хапар айтсанг эди газет окъуучулагъа.

– Мен къарачайлыма. Тюркню Килийса элинде туугъанма, ёсгенме. Ата-бабаларым ары 1905 жылда кёчгендиле. Къартларыбыз айтханнга кёре, жоллары Тебердиден муслийман топуракъгъа – Шамгъа болгъанды. Кеме-ле бла келип, Къара тенгиз бла ётюп, Стамбулгъа тюшгендиле. Анда Тюркню ол замандагъы патчахыны болушлукъчулары былагъа: «Ол сиз жол салгъан эл къыйын жерди, сиз – тауда жашагъанла, аны иссилигине тёзаллыкъ тюйюлсюз, андан зсе былайлада къалыгъыз», – деп, жер сайлатып, мухажирлени алайда орнатхандыла.

Ма алай бла мени ата-бабаларым Тюркде тохтагъандыла. Атам – Семенланы Ибрагим, анам – Боташланы Пакиза, жаннетли болсунла, кетгендиле. Мен Афион шахарда орта билим алып, Стамбул университетни юрист бёлюмюне окъугъча кирген эдим, алай къыралда саясат заманла къыйын болуп, аны бошаргъа тюшмегенди. Къара иш бла кюрешгенме.

– Назму жазыу а жюрегинге къалай бла тюшгенди?

– Жаш заманымда анда-мында окъугъан, эшитген ариу назмуланы, нарт сёзлени къагъытха жазып ала эдим, башха жашла, къызлача. Менден да урлай эдиле, бир ачыкъ, бир букъдуруп. Алай сюйгенбиз биз ана тилибизни.

Кесим назму жазып тебиреген-ли уа беш-алты жыл болады. Чамлакъырда бла баллануп, жюрек сырларымдан, жарсыу, къууанч сагъышларымдан жаратылып къалгъан эдиле биринчи назмуларым. Андан ары уа жол ачылды. Аланы китап этип чыгъарыргъа эсимде жокъ эди, алай...

– Сени оюмунга кёре, иги назму жазар ючюн не керекди – илхаммы огъесе терен сезимликми?

– Мен кесими уллу поэтге саналмайма, алай жюрегим къыйналса, къууанса уа, аны къагъытха тюшюрмей болалмайма. Иги назму жазар ючюн терен сагъыш да, илхам да керекдиле, сёзсюз.

– Тюркню поэзиясында кимди санга юлгю? Анда назмучулукъну энчи жорукълары бармыдыла?

– Эрттегили тюрклюле Юнюс Эмре бла Омар Хайям бек сюйген поэтлеримдиле. Назму жазыуда уа къарачай-малкъар тилде къалай бла тюшгенди?

– Жаш заманымда анда-мында окъугъан, эшитген ариу назмуланы, нарт сёзлени къагъытха жазып ала эдим, башха жашла, къызлача. Менден да урлай эдиле, бир ачыкъ, бир букъдуруп. Алай сюйгенбиз биз ана тилибизни.

Кесим назму жазып тебиреген-ли уа беш-алты жыл болады. Чамлакъырда бла баллануп, жюрек сырларымдан, жарсыу, къууанч сагъышларымдан жаратылып къалгъан эдиле биринчи назмуларым. Андан ары уа жол ачылды. Аланы китап этип чыгъарыргъа эсимде жокъ эди, алай...

– Сени оюмунга кёре, иги назму жазар ючюн не керекди – илхаммы огъесе терен сезимликми?

– Мен кесими уллу поэтге саналмайма, алай жюрегим къыйналса, къууанса уа, аны къагъытха тюшюрмей болалмайма. Иги назму жазар ючюн терен сагъыш да, илхам да керекдиле, сёзсюз.

– Тюркню поэзиясында кимди санга юлгю? Анда назмучулукъну энчи жорукълары бармыдыла?

– Эрттегили тюрклюле Юнюс Эмре бла Омар Хайям бек сюйген поэтлеримдиле. Назму жазыуда уа къарачай-малкъар тилде болгъан жорукъла Тюркде да бардыла.

– Тюркча, къарачайча да жазаса. Къайсы бегирек жууукъду санга? Не тилде оюм этесе?

– Сёзсюз, ана тилимде сагъыш этеме, оюмуму айтыргъа, сёлеширге да анда сюеме, ушакъ нёгерим ким болгъанына кёре.

– Назмуларынгы окъугъанымда, бир затны ангылагъанма, адамлыкъ шартла, сезимле, къууанч, бушуу да анда, мында да бирдиле. Алаймыды?

– Дунияны къалайында да алайды. Ана къайда да анады, ата атады – Россейде, Африкада да. Сора онглуну бла онгсузну арасы да бирчады аламны къайсы мюйюшюнде да.

– Сен сюйюп окъугъан къалам къарындашларынг кимледиле къаравай-малкъар жазыучулыны арасында?

– Бек уллу сёз усталагъа тукъум къарындашым Семенланы Сымайылны бла Мечиланы Кязим хажини санайма, аланы кесими устазларыма тергейме, бийик сый да береме.

– Сабийлигингден не иги зат къалгъанды эсингде?

– Ол кезиуде хар затым да игича жашайды эсимде - сабий оюнла, къартла, тойла, лакъырдала, чам хапарла. Ол заман чакъгъан терекге ушайды, тенглешдирсем. Бусагъатда да бардыла ол затла, алай ... ала бюгюн манга къируй тебиреген терекча кёрюнедиле.

– Жашауну кезиулеге бёледиле: адамны сабийлиги, жетген заманы, къартлыгъы. Аладан бек магъаналыгъа къайсын санайса?

– Аны хар такъыйкъасы, юнюю да багъалыды, магъаналыды. Энчи сыйлы заманнга мен онбеш бла жыйырма жылны аралярын санайма. Ол эсгеде кёргенинг, эшитгенинг жашауунгда кенг орун алады да, андан.

– Адамны къадарын не зат тюрлендиреди – бир насыпли болумму огъесе арымай-талмай ишлеумю?

– Билмей тургъанлай тюшген насып ызына да алай кетерге болады. Аны табар ючюн, адам ишлерге (кесини кылыгъыны юсюнде окъуна), кёп затны ангыларгъа керекди. Сен кыйын салып алгъан ахча бла атангананг бергенни магъаналары башхача, насыпда да алайды. Бош келген – кезиулю, къарыу салып алынгъаны уа ёмюргеди деп алай ангылайма.

– Анда жашауну билесе. Мындагъын да кёрдюнг. Тюрк не жаны бла жууукъду санга, Къарачай-Малкъар да не жаны бла?

– Анда болгъанда, мен ата журтну юсюнден эшитген сёзле бла кёргеним бирча тюйюлдю, жарсыугъа. Табийгъат ата-бабаларыбыз тансыкъгъанлардан да арууду, не сёз. Адамла уа... Халкъ айырыл, ёрге чыкъгъанла, аны къайгъысын кёрмейдиле. Аладан бири: «Сен халкъ дегенден мен эригип, бугъуп жашайма», – деген эди бир кере, жумуш бла баргъанымда.

Ёргени иги болгъанын биледи ким да. Ол ары жолну таныйды, алай ызындагъыланы кеси бийигине кётюрюрге, жол кёргюзтюрге кюрешмейди. Энишге энип, кимни башын сылап, кимине урушып, юйретип, тизгин салыргъа, жашауну игиге айландырыргъа да излемейди. Мында ол затланы мен жаратмайма.

– Бу биринчи китабыг не сезимле туудургъанды жюрегингде?

– Уялгъан да этеме... Кязимча, Семен улу Сымайылча жазалмазымы да билеме. Алай: «Акга, сен да кесингча жазаса!» – деп, кесими сабыр этеме. Къууанганма.

– Ызы къалын болсун! Илхамлы бол!

Ушакъны **МУСУКАЛАНЫ Сакинат** бардыргъанды.

Жыйылыу

Излемеден бири – орамланы, арбазланы, жолланы тапландырыу

Черек муниципал районну администрациясыны башчысы Муртазланы Борис эллени башчыларыбла ишчи жыйылыу бардыргъанды. Анда сёз «2018-2022 жыллада шёндюгю шахар болумну къурау» программаны жашауда бардырыуну юсюнден баргъанды, анга кёре къаллай ишле тамамланыллыкъларына къаралгъанды.

Ала уа адамланы жашауларын ырахат этиу бла байламлыдыла: орамлада, кёп къатлы юйлени арбазларында чыракъла жанарча этиу, автомобильле тохтарча жерле къурау, юйлени арбазларын жашиллендириу, жол жанларында бордюрла, олтуруп солурча шинтикле, къалгъанкъулгъан затланы атарча орунла орнатыу. Дагъыда санларында къыяулары болгъанла спорт майданлагъа, солуу, башха жерлеге да къйналмай барырча мадарла этерге да белгиленеди.

Арбазланы программагъа кийириуню юсюнден сёз баргъанда, аны ючюн бек алгъа кёп къатлы юйледе жашагъанланы ыразылыкъларыда эмда башламчылыкъларыда керек боллугъу эсгертилгенди. Тохташдырылгъан жорукъгъа кёре, эллени администрацияларыны башчылары арбазлары не халда болгъанына къайгъыргъан, уллу кёллю болмагъан, оноу этиуню амалын кеслери сайлагъан эмда субботниклеге дайым да чыгъып,тёгерекбашны тизгинин жыйгъан адамла жашагъан юйлеге бек алгъа эс бёлюрге керекдиле. Ол бек магъаналыды, нек дегенде арбазлары программаны юсю бла тап халгъа келтирилгенинден сора аны алайлай сакъларгъа керек боллукъду.

Бу проектге Бабугентде маданият юйню мекямына тынгылы ремонт этиу да киреди. Белгиленгген ишле тийишли смета документация хазырланнганлай эмда дорхла болгъанлай башланырыкъдыла.

М.АДИЛОВА.

Жаш тёлюбюз

Сайлагъан усталыгъыны жигине жетерге итине

Билим бериуде бусагъатда бола тургъан тюрлениуледен бири вузларыбызны тыш къыралланы окъуу юйлери бла байламлыкъ жюрютюулериди. Аны себепли бюгюннгю тёлюню абаданладан эсе билим алырча асламыракъ онглары да барды.

Черек районну эм ариу эллеринден биринде – Къашхатауда – туугъан Анахаланы Марьяна, школда окъугъан кезиуюнде устазларыны ийнагъы болуп, мектепни алтын майдалгъа тауусханы. Бусагъатда ол Саратов шахарда РФ-ни Президентинде Управлениясы Столыпин атлы Поволжский институтуну эл мюлк эм къырал служба россей академиясыны филиалыны тёртюнчю курсундады.

Бу кюнледе уа ол Венгрияны ара шахары Будапештден къайтханды. Анда къырал службаны миллет университетинде бир семестрни жетишимли тауусуп, битеу да берген алты экзаменинден да бешле алып, сертификат, вузну администрациясыны ыразылыкъ къагъыты къоллу да болгъанды.

Тыш жерге билим алыргъа баргъан алай тынч да тюйюл эди. Эм алгъа анга сайлаулагъа деп жащдырылгъан конкурсдан ётергге керекди. Студентары барып окъургъа тийишлимиди огъесе тюйолмюдю деген соруулу уа жаланда кесибизни институтубуз угъай, аланы университетлери да сюзгендиле. Таулу къызны битеу да жетишимлерине, къалай окъугъанына, ингилиз тилни не даражада билгенине да къаралгъанды. Нек дегенде анда дерсле барысы да ингилизча бардырылгъандыла.

Тил билимни юсюнден айтхан заманда да, Марьянаны хунерин чертиргге тийишлиди. Ол анга школда эм студент кезиуюнде эки жылны юйреннгенди, репетиторлагъа да жюрюмегенди. Кеси алгъа, Интернетни да хайырланып, тынгылы сёлеширгге, грамматикасына тюшюннгенди.

Будапештде уа аланы халкъла аралы сынамлары болгъан преподавательле окъутхандыла. Мени бюгюннгю жигитим анда билим бериуню энчилигин, сейирлигин да белгилейди. Группада жыйырмадан аслам студентни хар бири да башха-башха къыралладан болгъаны себепли дерследе ол жерлени проблемалары бла байламлы проектле къуралып сюзюлгендиле.

Жаш адамла бир бирлерини оюмларына тынгыларгъа, артда уа тюз оноуну чыгъарыргъа юйреннгендиле. Башхача айтханда уа, бирикген командада ишлергге жамауат ичинде къайсы усталыгъы болгъан инсан бла да сёлеше билирге.

Узакъгъа жолоучулугъуну юсюнден ушакъ нёгерим кеси уа былай дейди: «Эм алгъа билим даражам ол ары Испаниядан, Италиядан, Бельгиядан, башха жерледен келгенлеча болурму деп сагъыш да этгенме. Алай а ары бергъанымни кёп затха, Европада жашаугъа да кёз ачарамы тюрлендиргенди.

Да да бизни таулу эллерибизде ёсген жашладан, къызладан артыкъбыла деялмайма, бизничадыла. Жаланда бизге бир кесек кеси кесибизге ышаныргъа юйренирге керекди». Ол Венгрияда адамланы жарыкъылыкъларын, не кезиуде да болушлукъ этергге хазырлыкъларын, хар чакъгъа да къууаннганларын, унугъуулукъдан, жарсыуладан кери турургъа излегенлерин айтады.

Студентлени хар ийыкъдан экскурсиялагъа чыгъаргъандыла неда бир ингир кёрап, кьонакъланы кеслерини адет-тёрелери бла да шагъырейлендиргендиле. Аллай амалла уа жаш адамланы бирикдиргендиле, барысы да ёмюрден бери да бирге окъугъанчы. Алай эсе да, аш-сууларында муслийманлагъа дурус болмагъан затла аслам хайырланылгъаны ючюн ол динни тутхан жерледен баргъанлагъа къыйыныракъ тюшгенди.

Анахаланы къызлары китап окъургъа да бек сюеди. Ол къылыкъгъа атасы Далхатдан, анасы Локияланы Азизадан юйреннгенди. Юйде уллу библиотека барды. Къарындашчыгъы Алим эгечи каникуллагъа келирге анга ири кесек жанны китапны алып, аланы къалуу этип сакълайды. Быллай, ахшы тёрелени сакълагъан инсанланы юслериндеи эшите, ариу къылыкълы, адепли юйюр ёсдюргенлери ючюн хурмет да этесе.

Аны ючюн болур, хар жетишимин да Марьяна эм алгъа алагъа – юйюрюне жоралайды. Жашауда юлгюсю уа Алимди. Ол да, къарындашыча, экинчи вузда заочно окъуп, дагъыда юрист усталыкъны да ала турады. Къыйын болса да, къызчыкъ анда да бешлеге окъуйду. «Андан ёзге болумну кёрмегеним себепли, дуниядa башха тюрлю да болады деп, кёз аллыма келтиралмайма. Иги белгилериме, жетишимлериме атам, анам, иннам, Алим, школда окъутхан устазларым да къууансала, ыразы болсала сюеме. Нек дегенде адамны хар къайсы къылыгъыны да мурдоруу юйюрдю» - дейди ол, ушагъыбызны анда ары бардыра.

Къадар анга аппасы, урушну ветераны Анахаланы Бекболатны, аммасы Сарбашланы Фатиматны къартларында ёсергге насып бергенине да шукур этеди. Къартланы биргелерине тургъанланы жашауда къыйматлары башхала болгъанына, ала адет-тёрелени, тилни унутмазларына, тарыхыбызны иги билирлерине да ийнанады.

Не уллу китапны да экиюч кюннге тауусхан къыз, окъуучу – билимге талпыннганлыкъгъа, юйге каникуллагъа келген кезиуюнде анасын солутургъа ашыгъады, аш-суу хазырларгъа, башха затларгъа да кьолу тап жарашады. Юйюр къыйматланы багъалайды, аланы энчи кёреди. Жаш адамла, ёзге миллетлеге аландмай, жашау нёгергге кеси халкъыбыздан адам сайласала, ол заманда не жаны бла да кючлюрек боллугъубузгъа ышанады.

Билим алыу – ол къадарны сауғъасы болгъанына толу ийнана, аллай онгну кьолунгдан келгени тенгли бирге хайырланыргъа тийишлисин айтады. Адамны, ол къабыси ишде урунса да, окъуулугъу ючюн хурметлегенлерин черте, тенглерин билим алыргъа эринмезге, алыкъа мен жашма, заманым кёпдю деп, уллу кёллю болмазгъа, жашау окъургъа деп берген хар амалны, чакъны да ыразылыкъ бла багъаларгъа чакъырады.

Кеси да быйыл магистратурагъа кирирге хазырланады. Аны да тыш къыралда ётёр онг чыгъып къалса, айхай да, къууанырыгъын жашырмай, кёлленип турады.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

БИЛИРГЕ СЮЙГЕНЛЕГЕ

Алимле кечеги осал тюшлени тасхаларын ачыкълагъандыла

Профессор Патриция Гарфилд, философияны доктору, клиникалы психолог, элли жыл чакълы бир заманны тюшлени тинтип тургъанды. Ол айтханнга кёре, Морфейни патчахлыгъында чыгъыучу болумла 12 сюжетни тёгерегинде тизиледие. Алай ол аланы магъаналарын ангылатмагъанды эмда сюжетлени нек къайтарылгъанларына да тюшюндюралмагъанды.

Ол соруулагъа жууапларын Кардифф Университетни алимлери бергендиле. Ала кеслери ыразылыкълары бла сынамгъа къатышхан 300 адамны кечеги осал тюшлерин тинтип, бу жаны бла аслам жорукъланы чыгъаргъандыла.

Биринчиден, тинтиулени башчысы доктор Нетта Вайнштейн бизге билдиргенича, тюшледе бир мистикалыкъ да жокъду. Ала жаланда аҳъылыбызны, муратларыбызны туура этедиле. Экинчиден, кечеги осал тюшлени хар адам да кёрмейди. Тёредеча, ала биреуленлени неда бир жашау болумланы бойсунуунда тургъанланы неда башхаланы жаныдан ангылатылгъанлы жюреклерин къыйнаучудула. Доктор Вайнштейн профессор Гарфилд белгилеген къауумдан алты тюрлю тюшню магъаналарын ангылаталгъанды.

ЖЫГЪЫЛЫУ. Бииймкден жыгъыласыз. Неда энишге парашютсуз учун барасыз. Неда юсююзге уллу толкъун келеди, неда суу сизни ачыкъ тенгизге элтип барады.

ЧЫРМАУЛА. Аллай тюшледе, тёредеча, школ кёрюнеди: абадан болгъандан сора да, сиз ары келгенча. Бир задачаны тамамлргъа неда къанга аллында жууап этергге кюрешесиз, алай болалмайсыз. Бирле вузгъа экзамен берирге атланадыла. Башхала сахнагъа чыгъадыла. Ёнлери уа жокъ...

ЫЗЫНДАН КЪУУУ. Ызыгъыздан къоркъуулу затла, жыртхыч жаныуарла къууядыла. Ала бусагъат жетип сизни къабрыкъча кёрюнеди, нек дегенде терк чабалмайсыз, къачып къутулалмайсыз.

ЖАРАЛЫ БОЛГЪАНЧА. Аманлыкъчыла атдырып саныгъызгъа жарала саладыла. Сиз алагъа жууаплап артха атдырасыз, алай сауутугъуз бузулады неда ушкокну сампалын басаргъа къарыуугъуз жетмейди. Андан сора да, ауузугъуздан тишигиз тюшгенча кёрюнюрге да болады.

Бу тёрт сюжет да – бирешер-биришер неда биригин – жашаулярындан тюнгюлгенлени неда юйюрлеринде, ишлеринде басынчакълыкъны сынап тургъанланы тюшлеринде кёрюнедиле. Жорукъдача, ол адамла бир жумушну къолгъа алып тындырыргъа хазыр тюйюлдюе неда бир магъаналы ишни ахырына жетдиралмай турадыла.

Алай хал артыкъ жарсырча тюйюлдю! Къачханны къуп баргъан жыртхыч жаныуарла адамны жашауда алыкъа кёргюзтмеген фахмуларыны шагъатлыкъларыдыла.

ТУЗАКЪГЪА ТЮШГЕНЧА КЁРЮНЮУ. Башы жабылгъан уругъа тюшгенча боласыз. Неда больницада жатасыз. Юсююзгюзге топуракъ къуюлгъанча кёрюнюп, аякъларыгъызны, къолларыгъызны тепдиралмайсыз. Дагъыда танымагъан шахарда неда кёп отоулада ажашханча да болады.

Алимле ангылатханларына кёре, къапханнга тюшгенча кёрюне эсе, керти жашауунда адам кыйын болумда турады, андан ычыхналмайды. Жюрек тынчлыгъы жокъду. Неда, сёз ючюн, борчларын тёлеялмайды.

ЖАРСЫГЪАНЫГЪЫЗНЫ ЖУКЪЛАГЪАНДА АНГЫЛАП ТУРАСЫЗ. Эмда жайылгъан сюжет: бир къыйматлы затыгъызны – паспортугъузну, зачётказгъызны неда авиабилетлергизни – тас этгенчасыз. Андан сора да, арбазланы биринде машинаны къойгъанча болуп, аны излеп табалмагъанча да кёрюнеди.

Алимле уа быллай тюшле жашауларында тынчлыкълары болмагъанлагъа эмда къууанч сынамагъанлагъа кёрюнедиле деп ийнандырадыла. Керти жашауда не къадар къыйынлыкъла сыныса да, жукълагъанда инсан аны сезеди.

Нетта Вайнштейнни оюмуна кёре, Морфейни патчахлыгъында тюбеген къоркъууладан жаланда керти жашауда жарсыуланы кетерсе ычхыныр онг барды. Ол заманда тюшле да аланы юслериндеи эсгертирик тюйюлдюле.

Владимир ЛАГОВСКИЙ. «**Комсомольская правда**» газет.

АНДАН СОРА ДА

Тюшюндюрмей къалгъанла

Авария

Бир затха минип къайры эсе да къызынып барасыз. Сёз ючюн, бузулгъан машинагъа. Аны ишлерге къарыуугъуздан келмейди, тохтаялгъан да этэлмайсыз. Тормозгъа басасыз, ол а сыныпп.

Уялыу

Жаланлай адамла арасына чыкъгъанча боласыз. Неда жарты кийиннгенлей, неда шахарда жалан аякълай барасыз.

Кеч къалыу

Сиз вокзалгъа жетгенлей, поезд кетип къалгъанча. Неда самолётха жеталмайсыз заманында. Ишге неда магъаналы тюбешиугге кеч къалгъанча кёрюнюрге да болады.

Байламлыкъ юзюледи

Адамла тюшлеринде ёлген жууукълары бла терк-терк сёлешиучюдюле. Кеслери бла тюбешгенча неда телефон бла. Жукълагъан адам ёлгенни ауазын шатыкъ эшитеди, ангылайды. Алай... Байламлыкъ билмей тургъанлай юзюледи да, уяннганында уа, ол ушакъны магъанасын эсине келтиралмайды.

Къыйынлыкъла

Сизни «кёз туурагъызда» къыйынлыкъла боладыла: самолёт жерге тюшеди, жер тебеди, вулкан чачылады.

Ёлгенле

Тюшледе адамлагъа ёлген жууукълары келиучюдюле. Жорукъдача, бек къысхалары – аталары, аналары. Ала тынгылап туруучудула, жукълагъан а аланы тюз сауланыча кёреди. Инсан алагъа къарап сейирге къалады: «Была дуниялар алышхан ушай эдиле да», - деп акъылына келеди. Уяннгандан сора, адамла ол тюбешиуню эслеринде тутадыла.

Эсепде

Доктор Гарфилдни оюмуна кёре, кечеги осал тюшлени 12 тюрлюсю барды. Кардифф Университетни тинтиучюлерини кючлери бла ол тюшлени алтысыны магъаналары ангылатылгъанды.

Алимле кеслери уа кечеги осал тюшлени мурдорларында къаллай психика болумла жерлерин тапханларын ачыкълагъанбыз деп чертедиле. Ала керти жашауда боллукъ затланы юсюнден адамланы биларидиле дегенликге, тинтиучюле ол затха артыкъ эс бурмайдыла. Сомнологланы асламысыны акъылларына кёре, къайтарылып кёрюнюп тургъан тюшлени магъаналары жокъду. Алагъа прогнозлагъача, боллукъны билдирген затлагъача къарау уллу жангылыуду.

Владимир ЛАГОВСКИЙ. «**Комсомольская правда**» газет.

Эсгериу ингир

Хапарла айтыу, жырла, назмула

Орта кюн Мальбахов атлы къырал миллет библиотеканы уллу залында белгили поэт, актёр, жырчы Владимир Высоцкийни 80-жыллыгына аталып, эсгериу ингир ётгенди. Аны окъуу отоуну таматасы КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу Зарема Секрекова ачханды эм бардыргъанды. Ол юбилярны юсюнден къысха сёзюн Булат Окуджаваны анга аталгъан назмусу бла башлагъанды.

Аны жашау жолуну юсюнден бу мекямны ишчиси Фатима Кажарова айтханды. Ол ары келгенлеге Владимир Семёновични биринчи устазы Булат Окуджава болгъанын, ол аны эшитип, чыгъармачылыгъын жаратып, алай жырлап башлагъанын да эсгертгенди. Зарема Секрекова уа «Авторская песня» деген ангыламны да маданиятха ол кийиргенди деп, аны къалай арымай-талмай ишлегенини юсюнден поэтни кесини сёзлери бла айтханды: «Авторлу жыр – бек къыйын ишди. Ол не кече, не кюн сени акъылынгдан кетмейди. Бирде терк къоуна жазылып да къалады, алай аны бла кёп ишлерге тюшеди. Ол алай бош, кеси аллына келип къалады кёлюнге деген оюм ётюрюкдю.

Сагъынылгъан залны башха ишчиси Оксана Буранова Высоцкийни театрда ишлерини, уруш поэзиясыны юсюнден да тынгылы хапарлагъанды. Ол доклад этте туруп, экранда актёрну У. Шекспирни «Гамлет», Б. Брехтни «Галилейни жашауу», «Сезуандан келген иги адамны юсюнден», С. Есенинни «Пугачёв» деген эм башха спектакльледе, «Сказ про то, как царь Пётр арапа женил», «Место встречи изменить нельзя» кинолада ойнагъанындан юзюкле кёргюзтюлгендиле. Индира Тхакахова уа аны таула бла, малкъарлыла бла байламлыгъыны, аны мында тапхан шуёхларыны, жашау нёгерлерини, сабийлерини юсюнденде билдиргенди.

Эсгериу ингирге келгенле поэтни назмуларына тынгылагъандыла, кеси айтхан жырларын эшитгендиле. Орус драмтеатрны актрисасы Мария Малишевская поэтни «Шуёхуму юсюнден» деген чыгъармасын айтханды, аны бла бирге жыйылгъанла да жырлагъандыла. Сагъынылгъан театрны адабият бёлюмюню таматасы Хайшат Ворокова уа аны назмуларын окъугъанды.

Дагъыда аны поэзия чыгъармаларын искусство колледжни студенти Тохаланы Мариям, Экинчи Чегемде 1-чи школну окъуучусу Амина Гучева, экономика эм право колледжни студенти Биттирланы Мухаммат, КъМКъУ-ну Адабият клубуну члени Алина Коготыжева окъугъандыла.

Эсгериу ингир жырлы, назмулу, кинолу болуп, ары келген таматаланы, жаш тёлюню да бир кесек заманнга жарыкълыкъ бла байлагъанды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.
Суратланы **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды .

Жарсыу

ЖИЛЕТЕЖЕВ Саладин Хамзетович

Къабарты-Малкъар Республиканы культурасы уллу бушуу сынагъанды. 2018 жылда 27 январьда 78-жыллыгъында сценарист, прозаик, поэт, кёчюрмечи, журналист Саладин Хамзетович Жилетежев дуниясын алышханды.

Саладин Хамзетович 1940 жылда 18 январьда Аргудан элде туугъанды. 1960 жылда Къабарты-Малкъар къыралуниверситетни филология факультетини орус тил бла литература бёлюмюне кирип, 1965 жылда аны жетишимли тауусханды. 1968 жылгъа дери туугъан элинде орус тилден бла адабиятдан устаз болуп ишлегенди.

1968 жылда Кинематографияны Битеусоюз къырал институтуну сценарный факультетине киргенди. 1972 жылда андан кинодраматург, телевиденияда литература ишчи деген усталыкъланы алып чыкъгъанды. Ызы бла аны Орджоникидзе шахаргъа (бусагъатда – Владикавказ) Шимал-Кавказ кинохроника студияны редакторуну къулугъунда ишлерге жибергендиле. 1976 жылдан башлап ол Къабарты-Малкъарны телевидениясында урунгъанды.

Жилетежев сегиз назму эм хапар жыйымдыкъланы, «Лъапсэмрэ къуэпсхэмрэ» («Корни и ветви») романны авторуду. Бек башы уа - ол кесин сценаристча эм режиссёрча танытханды. Шимал-Кавказ телевидение студияда «Шимал Кавказ» киножурналны отуздан артыкъ выпуску чыгъарылгъанды. 70-80-чи жыллада ишлеринден эм магъаналылагъа уа нарт эпосха кёре тюрсюнлю халда алдырылгъан «Сын камня» эмда «Сын камня и великан» мультфильмлени эки сценарийин санарчады. Ала Москвада «Союзмультфильм» студияда салынгандыла.

Чыгъармачылыкъ жетишимлери ючюн Саладин Хамзетович Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганды. Ол КъМР-ни Журналистлерини союзуну жыл сайын берилген саугъасыны, «Литературная Кабардино-Балкария» журналны саугъасыны да лауреатыды, миллет драматургияны бек иги чыгъармасын ачыкълагъан республикалы эришиуню лауреатыды, анга «СССР-ни телевидениясы эм радиосу» деген сыйлы белги берилгенди.

Ахшы инсанны, фахмулу поэтни эм журналистни юсюнден жарыкъ эсгериуле Къабарты-Малкъарны жамаятыны эсинде ёмюрлеге сакъланырыкъдыла.

КъМР-ни Культура министерствосу, КъМР-ни Жазыучуларыны союзу.

Эсепле

Ууланнганланы саны азайгъанды

Былтыр Къабарты-Малкъарда угарный газдан ууланнганланы саны юч кереге азайгъанды. Сёз ючюн, буруннгу жылда аны хатасындан сексен адам ачыгъанды, ол санда оналтысы ауушханды. Былтыр аллайланы саны жыйырма инсаннга аз болгъанды. Аланы кёбюсю Чегем райондандыла.

Хата асламысында адамланы уллу кёллюлюклеринден жетеди. «Газпром газораспределение Нальчик» компанияны келечилери билдиргенлерине кёре, ол юйлени ичинде хауа тийишли халда жюрюмегенинден да болады. Андан сора да, ожакъла бла тылпыу чыкъгъан быргъыла тийишли халда ишлемегенлеринден да.

Ол себепден газ приборланы хайырланыуда жорукъланы бузмазгъа керекди. Котёлланы, колонкаланы эм башха оборудованияланы уа специалистле орнатсала игиди.

АКЦИЯ

Илмугъа сейирлерин къозгъар ючюн

Къабарты-Малкъарда биринчи февральдан сегизинчисине дери «Илмуну ыйыгъы-2018» бардырыллыкъды. Аны баш мураты - алимлени жетишимлери бла шагъырейлендириу, жаш тёлюню тинтиу ишге сейирин къозгъау бла бирге, битеулю билим берген школланы чыгъармачылыкъда тири окъуучуларын кёллендириудю эм вузланы бла илму учреждениялары илму-техника эм инновациялы проектлерин бла тинтиулерин ачыкълауду.

Ыйыкъны чеклеринде халкъла аралы илму-практика конференция, прикладной математика эм автоматизация институтну ишлерини кёрмючю, лекцияла, «тёгерек столла» да къураллыкъдыла. Андан сора да, республиканы мектеплерин мурдорларында ол ызлада аслам жумуш бардырыллыкъды.

9 февральда Къабарты-Малкъар къырал университетде Шимал Кавказны жаш алимлерини инновациялы проектлерини XII кёрмючлери ачыллыкъды.

Грек-рим тутушуу

Ол кишиге да ал бермегенди

Адыгеяны ара шахары Майкопда грек-рим тутушуудан ЮФО-ну биринчилиги бардырылгъанды. Анга Волгоград, Ростов эм Астрахань облатсладан, Краснодар крайдан, Адыгеядан, Къалмукъдан, Къырымдан, Севастопольдан 200-ге жууукъ жаш гёжеф къатышханды.

92 килограмм ауурлукъ къауумда «Эльбрус» спорт школдан Биченккуланы Даулетни хорлаялгъан чыкъмагъанды. Ол тёрт тюбешиу бардыргъанды, аланы биринде да къаршчы спортчулагъа къытаргъа аз да онг бермегенди, барысын да болжалдан алгъа 8:0 эсеп бла хорлагъанды.

Даулет Ростов область эм Къабарты-Малкъар ючюн эришгенди, аны тренери Этезланы Хусейнди. Энди ол Россейни Ингушетияны Магас шахарында 9-11 февральда боллукъ биринчилигинде тутушурукъду.

УЧУНУУ

Школчула шахматланы бек жаратадыла

Бир жыл мындан алгъа Кёнделенни спорт школуну директору Хапаланы Салих Энейланы Тимурну атын жюрютген орта окъуу юйде шахмат клуб ачаргъа сюйгенин айтхан эди. Анга «Три короля» деген ат да аталгъанды. Сабийлени юйретирге энчи кабинет берилгенди, эки мектеп да керекли инвентарны алгъандыла, оюн къалай бардырыллгъанын кёргюзтюрча магнит къанга да ишлегендиле.

Бюгюнлюкде клубха 86 жаш ашад жюрюйдю, ол санда школгъа дери билим бериу бёлюмден абаданлыракъ сабийле да. Аланы 40 жыл сынамы болгъан Шекерланы Анвар юйретеди. Энди шахматла бла бир кесек замандан битеу окъуучула ойнап башларча этерге сюедиле. Ол а алагъа бош заманларын хайырлы ётдюрюрге, оюмлагъа, сагъыш этерге юйренирге болушурукъду. Эм иги шахматчыла уа районну спартакиадасына да къатышырыкъдыла.

Алгъаракълада уа школну онжылыгъына аталып биринчи эришиуле къуралгъандыла. Алада кеслерин 50-ден аслам сабий сынагъанды, хорлагъанлагъа уа кубок бла саугъала берилгендиле.

Анатолий ТАЛАЕВ.

СУРАТДА: эришиуле баргъан кезиу.

2018 жылда февраль айда беш уахты намаз къылыуну заманы

	Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюннючыкъгъан заманы	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жас-сы намаз
1	Орта кюн	05:52	07:23	12:29	15:03	17:17	18:56
2	Байрым кюн	05:20	07:22	12:30	15:04	17:19	18:58
3	Шабат кюн	05:51	07:21	12:30	15:05	17:20	18:59
4	Ыйых кюн	05:49	07:20	12:30	15:06	17:22	19:00
5	Баш кюн	05:48	07:18	12:30	15:07	17:23	19:02
6	Геуюрге кюн	05:47	07:17	12:30	15:08	17:24	19:03
7	Бараз кюн	05:46	07:16	12:30	15:09	17:26	19:05
8	Орта кюн	05:44	07:15	12:30	15:11	17:27	19:06
9	Байрым кюн	05:43	07:13	12:30	15:12	17:28	19:07
10	Шабат кюн	05:42	07:12	12:30	15:13	17:30	19:09
11	Ыйых кюн	05:40	07:11	12:30	15:14	17:31	19:10
12	Баш кюн	05:39	07:10	12:30	15:15	17:32	19:11
13	Геуюрге кюн	05:38	07:08	12:30	15:16	17:34	19:13
14	Бараз кюн	05:36	07:07	12:30	15:17	17:35	19:14
15	Орта кюн	05:35	07:05	12:30	15:18	17:37	19:15
16	Байрым кюн	05:34	07:04	12:30	15:19	17:38	19:17
17	Шабат кюн	05:32	07:02	12:30	15:20	17:39	19:18
18	Ыйых кюн	05:31	07:01	12:30	15:21	17:41	19:19
19	Баш кюн	05:29	06:59	12:30	15:22	17:42	19:21
20	Геуюрге кюн	05:28	06:58	12:30	15:23	17:43	19:22
21	Бараз кюн	05:26	06:56	12:30	15:24	17:45	19:23
22	Орта кюн	05:25	06:55	12:29	15:25	17:46	19:25
23	Байрым кюн	05:23	06:53	12:29	15:26	17:47	19:26
24	Шабат кюн	05:21	06:52	12:29	15:27	17:48	19:27
25	Ыйых кюн	05:20	06:50	12:29	15:28	17:50	19:28
26	Баш кюн	05:18	06:49	12:29	15:29	17:51	19:30
27	Геуюрге кюн	05:16	06:47	12:29	15:31	17:52	19:32
28	Бараз кюн	05:14	06:45	12:29	15:31	17:54	19:33ы

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

«КБР-Медиа» ГКУ-ну, «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны, КъМР-ни Журналистлерини союзуну, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Горянка», «Советская молодёжь» газетлени, «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошхамахо», «Минги-Тау», «Солнышко», «Нур», «Нюр» журналланы редакцияларыны коллективлери, «Нальчик» ОРТК-да, «Къабарты-Малкъар» ВГТРК ГТРК-да, «КБР-инфо» информация агентствода, «Эльбрус» издательствода, «Тетраграф» ООО-да ишлегенле «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны ишин жалчытыу службасыны таматасы **БОТТАЛАНЫ Зейтунну жашы Муратха** анасы **БОТТАЛАНЫ Хауа**, **ЁЗДЕНЛАНЫ Адамекни къызы**, дуниясын алышханы бла байламлы уллу бушуу этедиле эмда къайгъы сёз берединле.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура (бёлюмню редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлюмню редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазыпыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72. Тилманчла - 40-28-97.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагьыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оомла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпюю алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагьатда къол салынады.
20.00 сагьатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Улбашланы Мурат - дежурный редактор;
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Зезланы Лида - (1,2-чи бетле)
Аккёбекланы Жанета - (3-чю бет)
Токумланы Салим - (4-чю бет) - корректорла.

Тиражы 1400 экз. Заказ № 75
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru